

opisa koju nude pojedine, inače dobro odabrane natuknice.

Jozo Ivanović

I DIARI DEL CARDINALE
ERMENEGILDO PELLEGRINETTI
1916-1922, Terzo Natalini;
Città del Vaticano. Archivio
Vaticano 1994. Collectanea
Archivi Vaticani 35, str. 332.

U seriji "Collectanea Archivi Vaticani" objavljena je prva knjiga *Dnevnika kardinala Ermenegildo Pellegrinetti* za godine 1916-1922. E. Pellegrinetti (Rođen u mjestu Fondi u pokrajini Lucca 27. ožujka 1876. a umro u Rimu 29. ožujka 1943). Od značajnih službi koje je obavljao navodimo da je bio dužobrižnik slovenskih izbjeglica u godini 1915-1916, zatim je od 1916-1918. unovačen u vojsku. S mons. Achilleom Ratti, budućim Pijom XI, odlazi u Poljsku 1918. i ondje radi u Apostolskoj nuncijaturi do 1922. kada je u srpnju imenovan nuncijem u Beogradu i na toj službi ostao sve do 1937. Pijo XI. imenovao ga je kardinalom te od 1937. godine do svoje smrti djeluje kao kardinal u Rimu. Kratki opis životnoga puta kardinala Pellegrinettija pokazuje i značenje koje ima njegov Dnevnik. Kao apostolski nuncij u Beogradu osobito je značajna njegova uloga u pripremi konkordata. Završavajući svoje službovanje kao apostolski nuncij zapisao je nakon prelaska granice: "6. prosinca 1937. I

tako pređoh granicu nakon 15 godina i 5 mjeseci. Poslanje dugo, ispunjeno zгодama i ne zgodama i brigama i mukama, s rijetkim oazama radosti, u beogradskoj sredini gdje dah Bizanta stvara ogradu nepovjerenja, ako ne i duboke i nepomirljive mržnje. Koliko njih živih, koliko mrtvih su mi u srcu! U međuvremenu sam ostario. A sada sam kardinal. Kao da to nije istina. Ali Jugoslavija sa svime što sam učinio i trpio uvijek će mi ostati u duši. Osjećam da odlazeći velik dio mene je ondje pokopan...".

Dnevnici kardinala Pellegrinettija čuvaju se u Tajnom Vatikanskom arhivu, označeni brojevima 1 do 21, kojima je naprijed stavljen jedan sveščić bez broja. Ti dnevnicu opisuju život njihova autora u razdoblju od 1916. do 1943.

U ovoj knjizi objavljeno je prvih osam sveščića, i to od 1916. do 1922. u kojima je opisano ratno razdoblje (1916-1918), diplomatska služba u Poljskoj (1918-1922) i početak službovanja u Nuncijaturi u Beogradu u prvih pet mjeseci. Na Pellegrinettijevo službovanje u Beogradu odnose se i sveščići broj 9 do 16.

Pellegrinetti je revno svaki dan bilježio svoje susrete, putovanja i pothvate kao apostolski nuncij. Već i ovaj prvi dio njegova dnevnika s opisom pet prvih mjeseci rada u Beogradu daje izuzetno vrijedne podatke o njegovim susretima s katoličkim biskupima, o vatikanskoj politici prema Srbiji, imenovanju biskupa i drugim pitanjima koja mogu unijeti više svjetla u proučavanje toga razdoblja.

Nakon predgovora s prikazom rukopisne ostavštine Kardinala Pellegrinettija (str. V-XVII) slijedi opširan uvod s prikazom života i opisom njegove djelatnosti, prvenstveno na temelju dnevnčkih zapisa (1-67). Objavi dnevničkih zapisa prethodi kratka uputa o metodologiji (70-71) i sam tekst Dnevnika od 21. prosinca 1916. do 24. studenoga 1922). U dodatku su tri članka iz 1941. već objavljena u "Osservatore Romano" u kojima se opisuje put Rattija s Pellegrinettijem u Baltičke zemlje (str. 303- 318). Knjizi je na kraju dodano kazalo imena.

Nadati se da će nakon ovog prvoga sveska uslijediti objavljivanje i ostalih svezaka koji još podrobnije osvjetljaju rad apostolska nuncija u Beogradu.

Josip Kolanović

JOSIP ŠIPUŠ, TEMELJI ŽITNE TRGOVINE. Prvotisak 1796. u Zagrebu. Pretisak (s prijevodom na hrvatski jezik) 1993. u Zagrebu. Priredio i uvodnu studiju napisao Ivan Erceg. Prijevod Mijo Lončarić. Izd. Matica hrvatska Karlovac, Zagreb - Karlovac 1993.

Da bi se moglo govoriti o žitnoj trgovini koncem 18. stoljeća u Hrvatskoj, a time i o trgovini krušaricama općenito, razmišlja Šipuš, valja istaknuti četiri bitne

sastavnice koje trebaju biti prisutne da bi se ta trgovina uopće mogla odvijati. U prvom redu valja istaknuti *seljaka*. On, naime, obrađuje zemlju i proizvodi žito i ostale krušarice. Kakvoća konačnih proizvoda uvelike ovisi o njegovu radu. Drugi čimbenik u proizvodnji i trgovini žitom je *zemaljski gospodar, vlastelin*. On je vlasnik zemlje i on određuje koliko će žita biti posijano, odnosno koliko će ga doći na tržište. Tu je zatim *trgovac* koji dovozi žito i krušarice na tržište. Da bi uspio te da bi time uspjelo jedino uzvišeno poslanje, trgovac ima biti pošten i postojan, jer će inače postići protivni učinak. Kad Šipuš veli da trgovac ima biti postojan, onda misli ponajprije na postojanost cijena koje se ne smiju svaki čas mijenjati. Posebnu pozornost mora usmjeriti na to da se pravedno nagradi trud i marljivost proizvođača krušarica. Konačno, *zemaljski poglavari*, odnosno *državni vladari* imaju presudnu ulogu u prometu krušaricama kao i u cijelom gospodarstvu zemlje. Oni vode gospodarsku politiku pa u krajnjoj liniji o njima ovisi i trgovina. Šipuš smatra da oni posebice imaju bdjeti da trgovina bude slobodna jer samo slobodna trgovina dovodi do napretka. Cijeli pak postupak služi pučanstvu. Rast i razvitak pučanstva, naime, zavisi od gospodarskog rasta, a rastom i umnožavanjem pučanstva raste također i snaga cijele zemlje.

Josip Šipuš, Hrvat iz Karlovca, prvi je teoretičar gospodarske nauke u Hrvata, barem kako pokazuju dosadašnja istraživanja hrvatske gospodarske povijesti.